

ПРЕФИКСОИД МИКРО- КАК ВЫРАЗИТЕЛЬ
КОЛИЧЕСТВЕННО-ОЦЕНОЧНОГО ЗНАЧЕНИЯ

В статье проанализированы инновационные общезыковые и индивидуально-авторские производные единицы, зафиксированные в языке СМИ, интернет-изданий и в словарях неологизмов современного украинского языка, образованные с помощью препозитивного иностранного элемента микро- с количественно-оценочным значением.

Ключевые слова: инновации, производные единицы, количественно-оценочное значение, препозитивный иноязычный элемент, формант, новообразование, композит.

УДК 81'42:821.111

Марія Степанюк
(Херсон)

**ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ПОЛЯ
ЕМОЦІЙНОГО КОНЦЕПТУ «ЗДИВУВАННЯ»
(на матеріалах романів Ш.Бронте та Е.Бронте)**

У статті проаналізована концептосфера, яка складається з ядра, приядерної зони, ближньої та дальньої периферії, виділені основні репрезентанти концепту 'ЗДИВУВАННЯ', проаналізовані тлумачення лексеми *surprise* у відомих англомовних словниках; надані основні словоформи концепту 'ЗДИВУВАННЯ', а саме іменники – *amazement* 'здивування', *marvel* 'диво', *miracle* 'диво', *perplexity* 'розгубленість', *wonderment* 'подив'; дієсловами – *amaze* 'здивувати', *appal* 'жахати', *astonish* 'здивувати', *astound* 'вражати', визначено ядро, приядерну зону, ближню та дальню периферію концепту 'здивування' та надані приклади з романів сестер Бронте.

Ключові слова: емоції, Бронте, здивування, концептосфера.

Концепт є ключовим поняттям когнітивної лінгвістики. Однак, незважаючи на те, що поняття "концепт" можна вважати для сучасної когнітивістики утвердженням, зміст цього поняття дуже істотно варіює в концепціях різних наукових шкіл і окремих учених.

Значний внесок у розвиток когнітивної лінгвістики зробили американські, західноєвропейські, а також російські вчені. У вітчизняному мовознавстві проблеми концепту досліджують С.О. Аскольдов, Т.А. Космеда, О.О. Селіванова, В.А. Піщальникова, Г.В. Токарев, В.Г. Ніконова. Лінгвістичним та лінгвокультурним осмисленням концепту займалися багато відомих вітчизняних та зарубіжних лінгвістів: А. Вежбицька, В.І. Карасик, Ю.С. Степанов, Г.Г. Слишкін, О.С. Кубрякова, Н.А. Болдирев, І.А. Стернін, А.П. Бабушкін. Емоційні концепти привертають увагу таких лінгвістів: О.О. Потебня, Ш. Баллі, Я. Зима, Є.М. Галкіна-Федорук, В.М. Адмоні, О.І. Москальська, О.Й. Шендельс, В.О. Жеребков, В.Н. Телія, Дж. Лакофф.

Метою нашого дослідження є формування функціонально-семантичних полів концепту 'ЗДИВУВАННЯ' у романах сестер Бронте.

Досягнення визначеної мети передбачає розв'язання таких завдань:

- виділити основні репрезентанти концепту SURPRISE 'ЗДИВУВАННЯ' та основні словоформи концепту SURPRISE 'ЗДИВУВАННЯ';
- проаналізувати тлумачення лексеми *surprise*;
- визначити ядро, приядерну зону, ближню та дальню периферію концепту SURPRISE 'ЗДИВУВАННЯ' та надати приклади з романів сестер Бронте.

Концептуальний домен “Амбівалентні емоції” утворюють лише два емоційних концепти – SURPRISE ‘здивування’ і EXCITEMENT ‘збудження’, один з яких, а саме SURPRISE ‘здивування’, визначено ключовим за кількістю його контекстних репрезентацій у романах Ш. Бронте та Е. Бронте.

Специфічним для ключового емоційного концепту SURPRISE ‘здивування’ є те, що в такому концепті, який належить до концептуального домену “Амбівалентні емоції”, засобами прямої лексико-семантичної, непрямой стилістичної та опосередкованої лексико-семантичної номінації структуровано емоційний стан художнього персонажа, який може бути спричинений як позитивними, так і негативними чинниками.

Наприклад, у наступному ЕМК емоційно маркованому контексті) емоція “здивування” має негативне забарвлення, оскільки межує із обуренням Джейн через те, що Бернс не відповіла вчительці на її зауваження стосовно брудних рук і нігтів, адже всі знали, що вода у крані була дуже холодною: *Burns made no answer: I wondered at her silence. “Why,” thought I, “does she not explain that she could neither clean her nails nor wash her face, as the water was frozen?”* [1].

У наступному ЕМК емоція “здивування” навпаки забарвлена позитивно, оскільки викликана радістю: *“Mr. Moore turned to her with a little surprise, smiling at the same time”* [2].

Іменник *surprise* ‘здивування’, обраний як найменування емоційного концепту SURPRISE ‘здивування’, є найбільш нейтральним для вираження подиву, збентеження від чогось незвичного, раптового тощо:

- “the feeling you have when something unexpected or unusual happened” [5];
- “the state of being surprised, or taken unawares, by some act or event which could not reasonably be foreseen; emotion excited by what is sudden and strange; a suddenly excited feeling of wonder or astonishment” [8];
- “the feeling you have when something unusual or unexpected happens” [6];
- “something that makes a strong impression because it is so unexpected” [7].

Похідні словоформи від *surprise* ‘здивування’ формують ядерну зону семантико-асоціативного поля вербальних репрезентантів та експлікують:

- наявність емоції “здивування” в людини, коли вона шокована чимось, або здивована поведінкою іншої людини, або не очікує якоїсь події (іменник *surprise* ‘the feeling you have when something unexpected or unusual happens’ [5];
- викликання емоції “здивування” в інших людей (дієслово *to surprise*. ‘здивувати’); цю емоцію в людині може викликати інша людина або ж якісь події, які можуть виникати спонтанно та неочікувано;
- характеристика людини (дієприкметники *surprised, surprising* ‘having a feeling of surprise’ [5], наприклад: “I am rather **surprised**, sir, you did not stay with Moore yourself. You like this kind of thing.” (Sh, el. ref.); Again the **surprised** expression crossed his face. He had not imagined that a woman would dare to speak so to a man. [1].

Ядерну зону семантико-асоціативного поля вербалізаторів ключового емоційного концепту SURPRISE ‘здивування’ в досліджуваних ЕМК утворюють синоніми ключового слова та його похідних, а саме:

- іменника *surprise*: *amazement* ‘здивування’, *astonishment* ‘подив’, *disbelief* ‘недовіра’, *marvel* ‘диво’, *miracle* ‘диво’, *perplexity* ‘розгубленість’, *shock* ‘шок’, *wonder* ‘диво’, *wonderment* ‘подив’ та ін., наприклад: “*But, Ellen,*” cried she, staring fixed in **astonishment**, “*how dare he speak so to me! Mustn’t he be made to do as I ask him? You wicked creature, I shall tell papa what you said. – Now, then!*” [4];
- дієслова *to surprise*: *amaze* ‘здивувати’, *appal* ‘жахати’, *astonish* ‘здивувати’, *astound* ‘вразити’, *dumbfound* ‘приголомшувати’, *shock* ‘шокувати’, *shudder* ‘здрігатись’, *stun* ‘приголомшувати’, *stupefy* ‘дивувати’, *thunderstrike* ‘шокувати’, *wonder* ‘дивувати’ та ін., наприклад: *I **shuddered** involuntarily, and clung instinctively*

closer to my blind but beloved master. He smiled. "What, Jane! Is this true? Is such really the state of matters between you and Rivers?" [1];

- дієприкметника *surprised / surprising*: *amazed / amasing* 'вражений', *astonished / astonishing* 'вражений', *marvelous* 'чудовий', *shocked / shoking* 'шокуючий', *wonderful* 'прекрасний' та ін., наприклад: "I certainly was rather struck and surprised with her manner that day; its womanliness made me smile." [3]

Особливістю ближньої периферії семантико-асоціативного поля вербальних репрезентацій ключового емоційного концепту SURPRISE 'ЗДИВУВАННЯ' є незначне застосування таких засобів непрямой стилістичної номінації, як лексико-семантичних стилістичних прийомів (метафори, епітети, образні порівняння), що компенсується синтаксичними й графічними стилістичними прийомами, які інтенсифікують вираження художніми персонажами емоції "здивування", позначеної засобами прямої лексико-семантичної номінації. Наприклад, в ЕМК – "*For shame! for shame!*" *cried the lady's-maid. "What shocking conduct, Miss Eyre, to strike a young gentleman, your benefactress's son! Your young master."* [1] – застосування трьох окличних речень, повтор двох із них *For shame! for shame!* 'Соромно! соромно!' передають високу напруженість емоційного стану "здивування", негативне забарвлення якого створено прямою номінацією поведінки Джейн – *shocking conduct* 'шокуюча поведінка'.

Опосередкована лексико-семантична номінація, що репрезентує ключовий емоційний концепт SURPRISE 'ЗДИВУВАННЯ' на дальній периферії семантико-асоціативного поля, виражає емоційний стан "здивування" змістом усього контексту, наприклад:

"Miss Jane, take off your pinafore; what are you doing there? Have you washed your hands and face this morning?" I gave another tug before I answered, for I wanted the bird to be secure of its bread: the sash yielded; I scattered the crumbs, some on the stone sill, some on the cherry-tree bough, then, closing the window, I replied –

"No, Bessie; I have only just finished dusting."

"Troublesome, careless child! and what are you doing now? You look quite red, as if you had been about some mischief: what were you opening the window for?" [1].

Бесі здивована поведінкою Джейн і, вживаючи низку запитань (*what are you doing there?* 'що ти там робиш?' *Have you washed your hands and face this morning?* 'Ти помила свої руки та обличчя вранці?' *what are you doing now?* 'що ти робиш зараз?' *what were you opening the window for?* 'для чого ти відчинила вікно?'), хоче зрозуміти, що вона робить біля вікна.

Дальню периферію семантико-асоціативного поля вербальних репрезентацій ключового емоційного концепту SURPRISE 'ЗДИВУВАННЯ', так само, як і відзначених вище ключових емоційних концептів, представлено засобами опосередкованої лексико-семантичної номінації приховування, стримування або маскування художніми персонажами емоції "здивування", наприклад, в ЕМК – *Dr. John sat in a chair at Georgette's bedside; Madame stood before him; the little patient had been examined and soothed, and now lay composed in her crib. Madame Beck, as I entered, was discussing the physician's own health, remarking on some real or fancied change in his looks, charging him with over-work, and recommending rest and change of air. He listened good-naturedly, but with laughing indifference, telling her that she was "trop bonne," and that he felt perfectly well. Madame appealed to me – Dr. John following her movement with a slow glance which seemed to express languid surprise at reference being made to a quarter so insignificant.* [3] – мадам стримує своє ставлення до доктора Джона, а саме – здивування щодо його професійних навичок.

Отже, аналіз вербальних репрезентантів ключового емоційного концепту SURPRISE 'ЗДИВУВАННЯ', які структурують семантико-асоціативне поле концепту, виявив специфіку його ближньої периферії, представленої такими засобами непрямой стилістичної номінації, як синтаксичними і графічними стилістичними прийомами, які в поєднанні з прямою лексико-семантичною номінацією інтенсифікують прояви емоційного стану "здивування", викликаного позитивними або негативними чинниками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Charlotte Bronte "Jane Eyre" / Ch. Bronte [Електронний доступ] – режим доступу: <http://www.online-literature.com/brontec/janeeyre/>
2. Charlotte Bronte "Shirley" / Ch. Bronte [Електронний доступ] – режим доступу: http://books.google.com.ua/books/about/Shirley.html?id=sQ8RRKfSb34C&redir_esc=y
3. Charlotte Bronte "Vilette" / Ch. Bronte [Електронний доступ] – режим доступу: <http://www.literature.org/authors/bronte-charlotte/villette/>
4. Charlotte Bronte "Wuthering Heights" / Ch. Bronte [Електронний доступ] – режим доступу: <http://www.literaturepage.com/read/wutheringheights.html>
5. Longman Dictionary of Contemporary English [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ldoceonline.com/>
6. Macmillan English Dictionary 2nd Edition [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.macmillandictionary.com/open-dictionary/latestEntries.htm>
7. Merriam-Webster Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.merriam-webster.com/>
8. Webster M. Webster's New Dictionary of Synonyms / [Ed. M. Webster]. – Springfield, Massachusetts : Merriam-Webster Inc., 1984. – 942 p.

Mariia Stepaniuk

FUNCTIONAL–SEMANTIC FIELD OF THE CONCEPT 'SURPRISE'
(in novels of Bronte sisters)

The article analyses the conceptual sphere, which consists of the main body, near main body zone, close periphery and far periphery, identifies the main representatives of the concept of "SURPRISE".

The main definitions of the word "SURPRISE" in the famous English dictionaries were analysed, basic wordforms of the word "SURPRISE", nouns – amazement, marvel, miracle, perplexity, wonderment; verbs – amaze, appal, astonish, astound were provided; a nuclear zone, near and far periphery of concept "SURPRISE" were defined. The examples from Bronte sisters' novels were given.

Key words: emotions, Bronte, surprise, conceptual spheres.

Мария Степанюк

ФУНКЦИОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ ПОЛЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО КОНЦЕПТА
'УДИВЛЕНИЕ' (на материалах романов Ш. Бронте и Э. Бронте)

В статье проанализирована концептосфера, которая состоит из ядра, приядерно́й зоны, ближней и дальней периферии, выделены основные репрезентанты концепта 'УДИВЛЕНИЕ', проанализированы толкования лексемы surprise в известных англоязычных словарях; предоставлены основные словоформы концепта 'УДИВЛЕНИЕ', а именно существительные – amazement 'удивление', marvel 'чудо', miracle 'чудо', perplexity 'растерянность', wonderment 'удивление'; глаголами – amaze 'удивить', appal 'пугать', astonish 'удивить', astound 'поразить', определено ядро, приядерную зону, ближнюю и дальнюю периферию концепта 'УДИВЛЕНИЕ' и приведены примеры из романов сестер Бронте.

Ключевые слова: эмоции, Бронте, удивление, концептосфера.